

Kallion kävely-ympäristön laatu

Helsingin kaupunki

17.12.2021 Ramboll + INARO

RAMBOLL

INARO

Kallion kävely- ympäristön laatu

Johdanto ja taustaa

Tiiviisti rakennetuilla alueilla katutilat ovat merkittävän julkinen ulkotila. Kävely taas on kantakaupungin tärkein kulkumuoto ja kävellessä voi parhaiten nauttia julkisen tilan viihtyisyydestä tai toisaalta kärsiä, jos tila ei miellytä. Kävely on osa jokaista matkaa, joten katu-tilan viihtyisyyden vaikutus elämänlaatuun on suuri.

Viime vuosina katujen käyttöä on uudistettu rohkeasti maailman eri kaupungeissa. Katutilojen uudelleen järjestelyistä ja autoliikenteen roolin pienentämisestä on monia jo toteutettuja esimerkkejä ja uusia suunnitellaan jatkuvasti.

Tässä työssä on testattu, miten maailmanlaajuiset megatrendit soveltuisivat Helsingin katutilaan käyttäen Kallion kaupunginosaa harjoituksen alueena. Työn tavoitteena on ollut tutkia, voiko liikennettä uudelleen järjestelemällä luoda mahdollisuuksia vielä nykyistä paremmin elämyksellisyyttä ja viihtymistä tukevalle katutilalle.

Tuloksena on syntynyt ehdotus kehitettävästä katuverkosta sekä luonnokset kahdesta eri tavalla kehitettävästä katutyypistä – liikekatu ja vihreä katu. Luonnosten pohjaksi ja kehitettävän katuverkon perusteluksi on mitattu ja analysoitu nykyistä viherverkostoa, liikenneverkon toimintaa, liikennemääriä, katualueiden pinta-aloja ja materiaaleja sekä katu-tason toimintojen tiheyttä. Työllä ei ole valmisteltu suoraan yhdenkään kadun toteutusta, vaan tarkoituksena on ollut suunnitella sen verran, että kaupunkilaisille voidaan esittää kysymys, halutaanko katutiloja muuttaa tässä luonnosteltuun suuntaan?

Työ on tehty Helsingin kaupungin asemakaavoituksen eteläisen alueyksikön toimeksiannosta. Työtä ovat ohjanneet Perttu Pulkka, Oula Rahkonen, Inga Valjakka ja Juha Väisänen. Työn liikennesuunnittelusta on vastannut Taneli Nissinen Ramboll Finland Oy:stä ja maisemasuunnittelusta Anna-Kaisa Aalto Inaro Oy:stä.

Sisällys

Johdanto ja taustaa.....	2
Visio Kallion kävelyverkoksi.....	3
Liikekadun kehittäminen.....	5
Vihreän kadun kehittäminen.....	9
Franzéninaukion ideasuunnitelma.....	12
Tausta-aineisto.....	14

Visio Kallion kävelyverkoksi

Kävelijän Kallio on yhdistelmä kivikaupungin korutomuutta ja historiallisia kerrostumia sekä toisaalta vehreiden tonttien ja pienten puistikoiden mosaiikkia. Maantasokerros liiketiloineen tuo kaduille urbaania eloa samalla kun asukkaat ottavat julkista ulkotilaa haltuun erilaisten tapahtumien ja kaupunginosafestivaalien muodossa. Meri ja laajat puistoalueet ovat lyhyen kävelymatkan päässä kaupunginosan laidoilla.

Visiossa Kallion kadut muodostavat tulevaisuudessa jalankulkijan kokemusta ja vauhtia myötäilevän verkoston, jossa aktiivisista liikekaduista kehitetään viihtyisiä kohtaamispaikkoja, ja jossa istutetut kadut yhdistävät vehreät korttelikokonaisuudet, pienet puistikot sekä laajat puistoalueet koko kaupunginosan laajuiseksi virkistysverkostoksi.

Liikekadut ja vihreät kadut

Tarkastelualueen katuverkko on mitoitukseltaan ja liikennemääriltään melko yhdenmukainen. Katujen peruspoikkileikkauksen leveys on 18 metriä, joka on jaettu jalkakäytävälle, ajoradalle ja kadunvarsipysäköinille. Kaduilla ei ole erillisiä pyöräkaistoja, puurivejä tai istutusalueita. Porthaninkatu, Fleminginkatu, Viides linja, Wallininkatu ja Eläintarhantie erottuvat hieman muita vilkkaampina liikennemäärien osalta, mutta autoliikenne alueella on kokonaisuudessaan melko rauhallista.

Kehitettävät katutyypit on valittu niiden toimintojen perusteella. Katuverkosta on tunnistettu kaksi eri tyyppiä, joiden kävelyolosuhteita voidaan kehittää toisistaan poikkeavilla ratkaisuilla. Katutyypit on nimetty *liikekaduiksi* ja *vihreiksi kaduiksi*.

Porthaninkatu ja Fleminginkatu erottuvat aluetta pohjois-etelä-suunnassa halkovana *liikekatujen* akselina. Niille ominaista on asioivien ihmisten suuri määrä, kahvilat, ravintolat ja muut palvelut. Akselin keskus on Karhupuisto ja sen vilkas raitiovaunupysäkki. Liikekadun edellytyksenä on liiketilojen määrä kivijalassa.

Kadut, joilla voi olla vielä nykyistä enemmän mahdollisuuksia liikekatuina, ovat linjojen osuudet Hämeentien ja Porthaninkadun välillä sekä Pengerkadun pohjoispää ja Torkkelinkatu Pengerkadun ja Hämeentien välillä. Linjojen itäpäätt yhdessä valmiiksi vilkkaiden Porthaninkadun ja uusitun Hämeentien kanssa muodostavat potentiaalisen verkoston Kallion kaakkoissivulle.

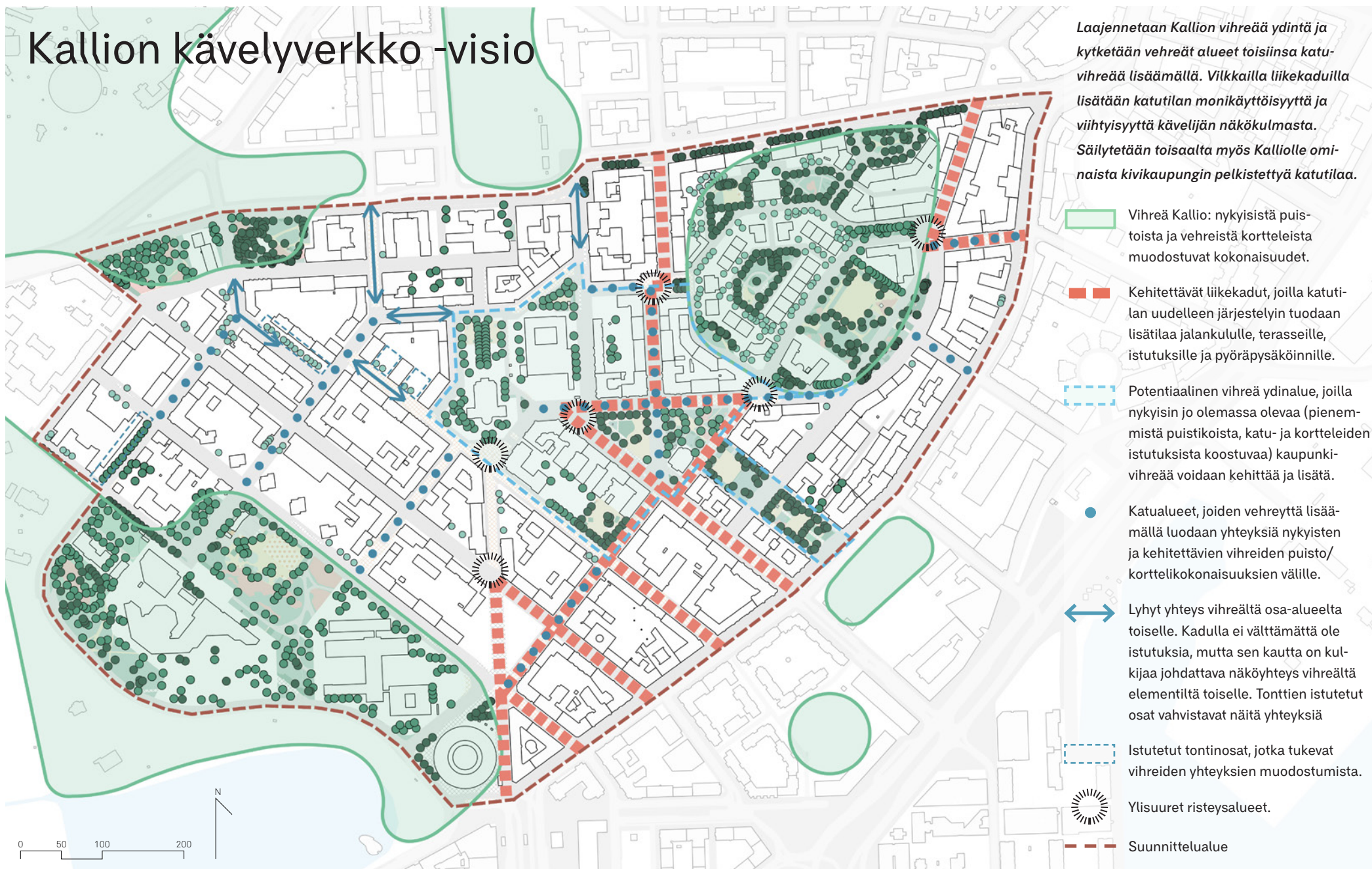
Vihreillä kaduilla liiketilojen määrä rakennuksissa on pienempi ja liikkuja on vähemmän. Suunnitelmassa linjojen poikkikatuja – Suonionkatua, Castréninkatua ja Wallininkatua – kehitetään istutettuina katuina, jotka toimivat yhteyksinä vehreiden osien, kuten Eläintarhanlahden ympäristön, Alppipuiston ja Torkkelinmäen, välillä. Tärkeän viheryhteyden muodostaa tulevaisuudessa myös liikekatuna kehitettävä

Porthaninkatu. Lisäksi Kallion ytimessä pienet mutta kaupunginosan identiteetille keskeiset viheralueet (mm. Karhupuisto ja Kallion kirkon ympäristö) muodostavat kokonaisuuden, jota voidaan vahvistaa ympäröivien katujen vihreyttä lisäämällä.

Aukiot ja risteysalueet

Työssä tunnistettiin myös aukioita ja risteysalueita, joissa kävelijöille voidaan järjestää lisää tilaa melko pienin liikennejärjestelyjen muutoksin. Samalla avataan uusia mahdollisuuksia katu-ympäristön ja kaupunkikuvan kehittämiseksi. Potentiaalisina kohteina nähtiin Kolmannen linjan ja Siltasaarenkadun risteys, Siltasaarenkadun pohjoispää Kallion kirkon edustalla, Viidennen linjan ja Agricolankadun risteys, Franzeninaukio, Agricolan aukion edusta sekä Pengerkadun ja Torkkelinkadun risteys (Torkkelinaukion itäpää).

Kallion kävelyverkko -visio

Liikekadun kehittäminen

Liikekaduilla kulkee paljon erilaisia liikkuja, jotka ovat asioimassa, matkalla kotiin, kauppaan tai ratikkapysäkillä, saattavat istua terassilla tai viipyilevät muuten vain. Liikekaduilla kulkee myös paljon palveluiden edellyttämiä tavarantoimituksia ja muita kuljetuksia.

Jalankulkijoiden kannalta tärkeintä on riittävä tila, joka mahdollistaa kulkemisen rauhassa kadun vilinässä. Ajoneuvot on tarpeen rajata selkeästi omalle kaistalleen, mutta ajorataa kavennetaan ajonopeuksien hillitsemiseksi. Erilaisten kuljetusten huomioiminen selkeyttää kadun käyttöä. Kadunreunasta varataan tilaa lastaamiselle ja muulle lyhytaikaiselle pysähtymiselle. Pyörän turvallinen ja vaivaton lukitseminen tehdään mahdolliseksi sijoittamalla pyöräpysäköintipaikkoja tasapuolisesti eri puolille katua.

Oleskeluun varataan leveä kiveyksin jäsennelty vyöhyke kadun aurinkoisemmalle puolelle, etelä-pohjoissuuntaisilla kaduilla itäreunalle ilta-auringon suuntaan. Tälle kaistalle istutetaan katupuita ja muuta kasvillisuutta. Jos kadun alla ei ole riittävästi tilaa kasvualustalle, puita voidaan istuttaa myös siirrettäviin ruukkuihin. Puiden välissä on tilaa terassien laajenuksille, pyöräpysäköinnille sekä lyhytaikaiselle asiointipysäköinnille. Kaltevilla kaduilla vyöhykettä voidaan terassoida enintään 0,5 metrin porrastuksin, jolloin pöytäryhmille saadaan valmis tasainen pinta ilman väliaikaisia rakenteita. Terasseille haetaan yhtenäistä ilmettä esim. rajaavilla tyyppi-istutuslaatikoilla.

Fleminginkatu on esimerkki vilkaasta liikekadusta, josta ajoneuvoliikenne haukkaa valtaosan. Katuvihreää ei ole, mutta pienet "parkletit" eli kivijalkayrityksen terassikäyttöön vuokraamat pysäköintiruudut kertovat tarpeesta laajentaa liiketoimintaa ulkotiloihin.

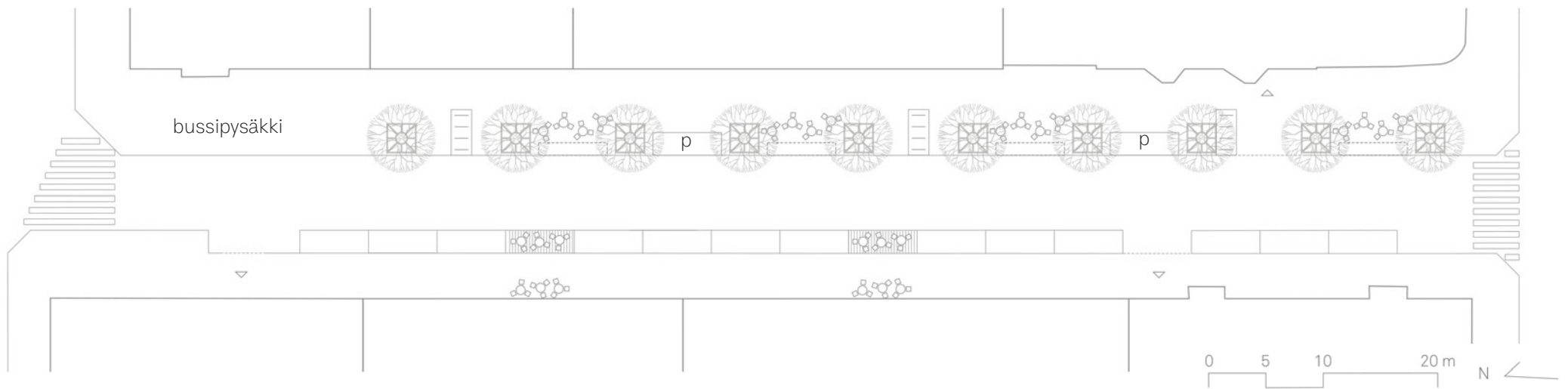
Fleminginkatu katkaisee Kallion keskeisen viheralueen tarpeettoman leveänä. Vasemmalla Matti Heleniuksen puisto kirjaston pohjoispuolella, oikealla Karhupuisto.

Porthaninkadulla raitokiskot ja kadun kaltevuus tekevät kävely-ympäristön kehittämistä astetta haastavampaa. Ratkaisuna voisivat olla siirrettävät ja väliaikaiset rakenteet, mutta niiden moninaisuus voi tehdä kaupunkikuvasta levotonta ja kirjavaa.

Agricolankadun aurinkoinen seinusta katsoo etelään kohti Karhupuistoa. Jalkakäytävän ja puiston välistä tilaa hallitsevat kuitenkin pysäköidyt autot.

Periaatekuva **Liikekadun** jäsentelystä (VE-1), esimerkkinä Fleminginkatu välillä Franzéninaukio – Agricolaankatu.

1:500

< Franzéninaukio

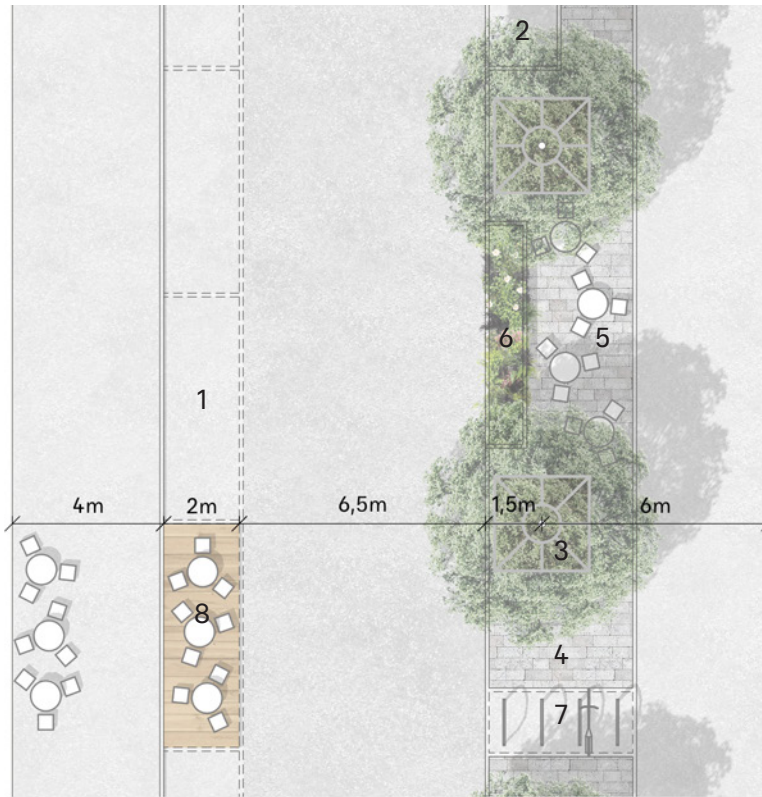
Karhupuisto >

Periaateleikkaus.

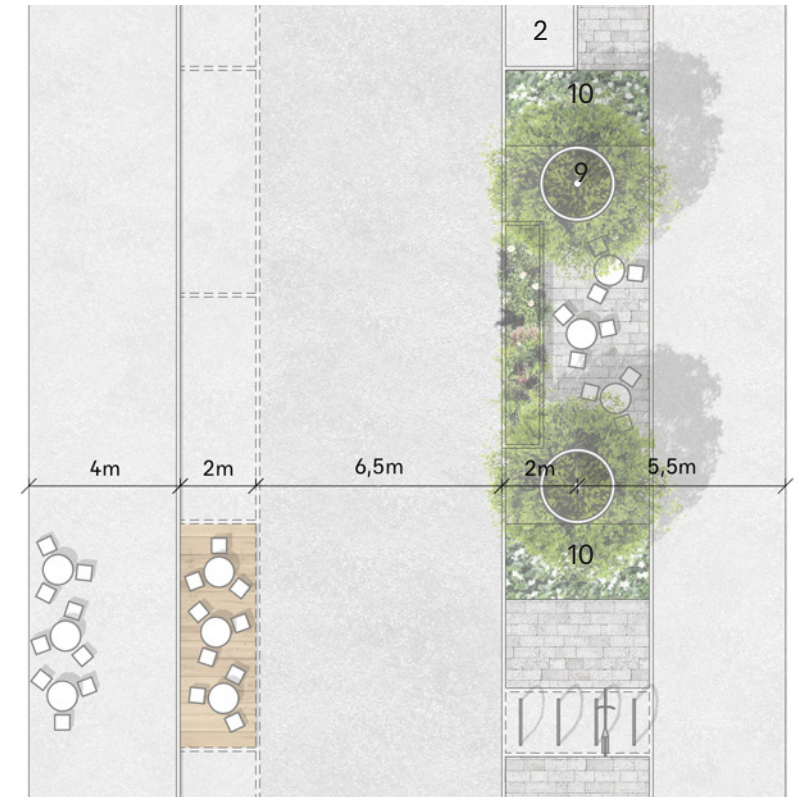
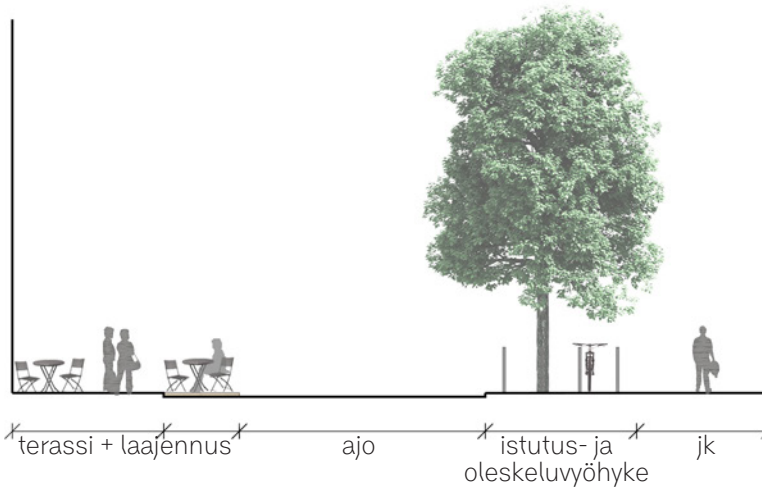
1:500

Liikekadun ilme pysyy selkeänä, kun uudet elementit kootaan jäsennellysti yhdelle leveälle kaistalle. Muu osa kadusta on pelkistetympi. Ajokaistojen pieni kavennus mahdollistaa suurikoisten katupuiden istuttamisen riittävän etäälle rakennuksista, samalla kun istutettu kaista tarjoaa tilaa terassien laajennuksille ilman väliaikaisratkaisuja. Lisäksi kadun toiselta laidalta on edelleen mahdollista vuokrata väliaikaisesti pysäköintiruutuja parklet-käyttöön.

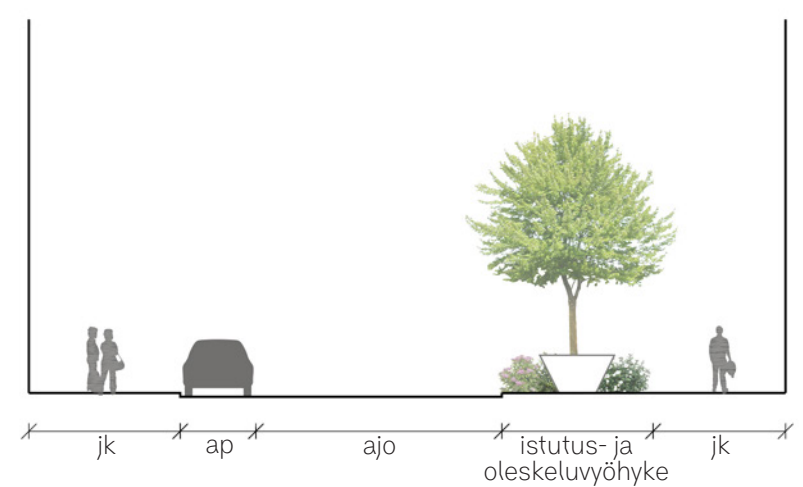
1. pysäköintipaikka (aikarajattu), asfaltoitu tai kivetty
2. pysäköinti (lyhytaikainen asiointi, 15min), asfaltoitu tai kivetty
3. iso katupuu, juuristosuoja, kantava kasvialusta
4. puoliläpäisevä kiveys (esim. nupukivi)
5. terassin laajennusmahdollisuus
6. kausi-istutus ruukuissa (terassitilan vuokranut yritys ylläpitää)
7. pyöräpysäköinti
8. terassin laajennusmahdollisuus (parklet)
9. pieni katupuu istutusastiassa
10. matala pensas/perennaistutus

VE-1: ISOT KATUPUUT 1:200

VE-2: SIIRRETTÄVÄT + MATALAT ISTUTUKSET 1:200

Suunnitelmaa havainnollistava kuvasovitus, näkymä Fleminginkadulta pohjoiseen (kuva: Voima Graphics Oy).

Vihreän kadun kehittäminen

Vihreinä kehitettävillä kaduilla erilaisten liikkujien määrä on pienempi ja kadulla kulkeminen on rauhallista. Näillä kaduilla jalankulkijalle on mahdollista rakentaa olosuhteet, jossa voi kulkea vapaasti ja rennosti. Vaikka autoliikenne on rauhallista, voi auton vaikutusta vaimentaa lisää sivuttaissiirtymillä ja ajoradan kaventamisella. Muuttamalla ajoradan sijaintia kadun poikkileikkauksessa tehdään myös tilaa suuremmille puille. Jalankulkijan vapaata kulkemista ja kadun ylittämistä varten jalkakäytävän reunakivet madalletaan. Autojen tila rajataan materiaaleilla ja tarvittaessa pollareilla. Autojen pysäköintiä voidaan rajata myös sopivasti sijoitetulla penkillä, johon voi istahtaa ja levätä Kallion ylämäkiä noustessa. Vihreiden katujen risteykset korotetaan ja kävelijä voi kulkea risteyksen yli poikittain tai ristikkäin. Korotuksella tuetaan autoliikenteen rauhoittamista.

Ajoradan kaventaminen mahdollistaa suurikokoisten puiden istuttamisen. Puurivin paikka kadulla vaihtuu puolelta toiselle, mikä lisää vehreyden tuntua. Puistomaista vaikutelmaa voidaan lisätä myös istuttamalla pienikokoisia puita suurten katupuiden lomaan sekä valitsemalla monilajisia istutuksia puiden alle. Istutusalueet voidaan suunnitella myös hulevesiä viivyttävinä ja imeyttävinä rakenteina. Materiaalipaletti pidetään yksinkertaisena: reunakivet ovat graniittia, ajorata sekä jalkakäytävät pääosin asfalttia ja istutusalueiden sekä mahdollisesti myös pysäköintiruutujen jäsentely tehdään graniittikiveyksillä. Liiketilojen läheisyydessä, esim. linjojen risteysten tuntumaan, puiden lomaan voi tarvittaessa sijoittaa myös pyöräpysäköintiä.

Suonionkatu.

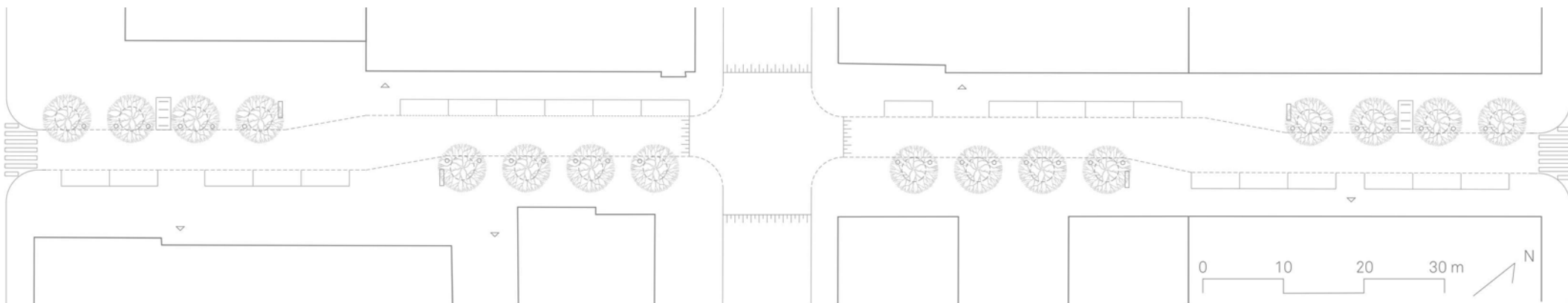

Castréninkatu.

Toinen linja

Kolmas linja

Neljäs linja

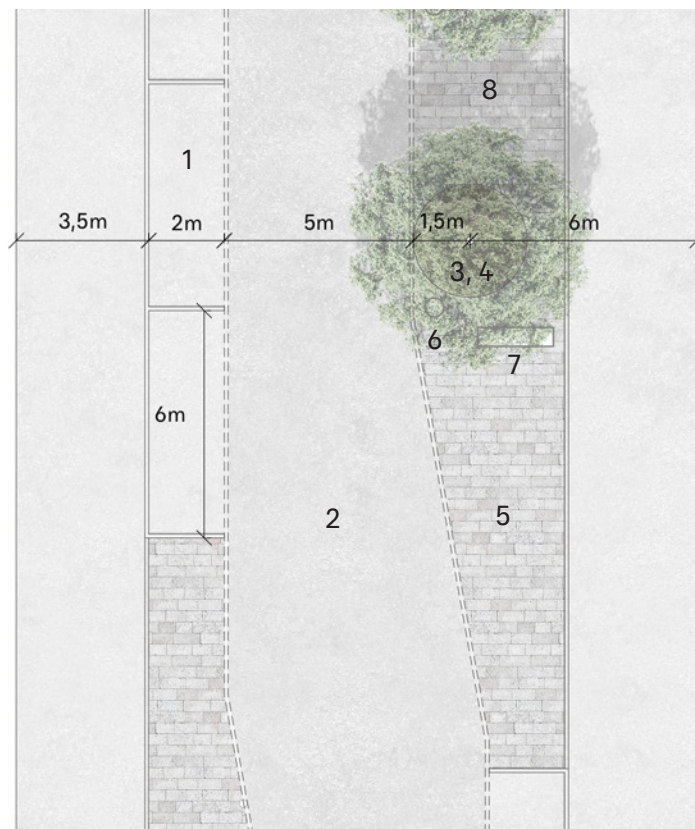
Periaatekuva **Vihreän kadun** jäsentelystä (VE-1), esimerkkinä Suonionkatu välillä Toinen linja – Neljäs linja.

1:700

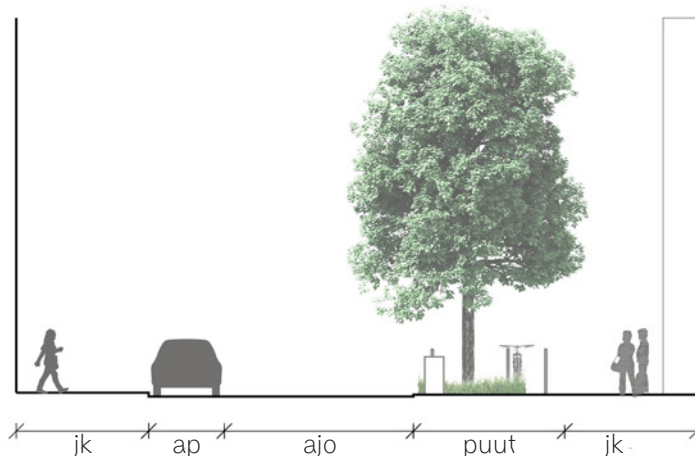
Vihreät kadut ovat kuin pieniä puistokatuja, jotka toimivat virkistysyhteyksinä viheralueiden ja vehreiden asuinalueiden välillä. Pienessä tilassa pyritään maksimoimaan vehreyden vaikutelma kasvillisuuden sijoittelulla ja monipuolisella lajivalikomalla. Katujen jäsentely voi olla erilainen (tässä kaksi esimerkkiä), ja muutokset voidaan toteuttaa vain osalle katua.

1. pysäköintipaikka (asukaspysäköinti) *
2. ajorata, asfaltoitu tai kivetty
3. iso katupuu, kantava kasvualusta
4. matala istutus
5. puoliläpäisevä kiveys (esim. nupukivi)
6. pollari
7. penkki (ajoeste)
8. välikaistalle voidaan tarvittaessa sijoittaa pyöräpysäköintiä
9. pieni katupuu, kantava kasvualusta
10. istutettu painanne, johon voi ohjata hulevesiä (viivytyks, imeytyminen)
11. reunakivi, jossa aukkoja hulevesien ohjaamiseksi

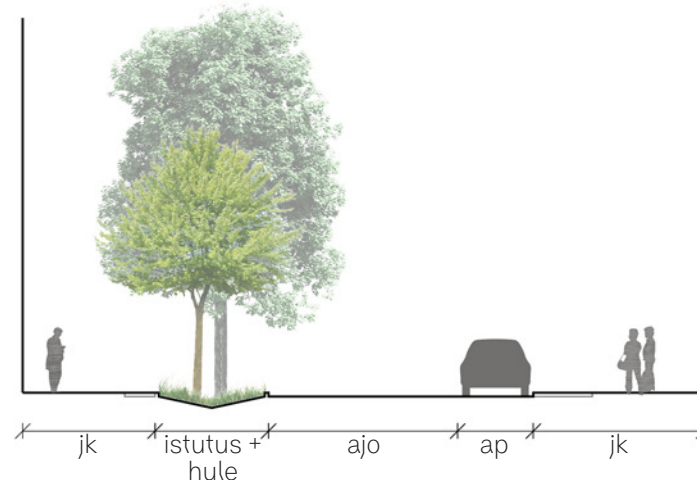
* myös pysäköintipaikat voidaan päällystää puoliläpäisevällä kiveyksellä, ja erottaa ne muista kiveyksistä esim. nupukiven laadontasuuntaa vaihtamalla.

VE-1: ISOT KATUPUUT 1:200

VE-2: MONIMUOTOINEN ISTUTUS + HULE 1:200

Suunnitelmaa havainnollistava kuvasovitus, näkymä Suonionkadulta koilliseen (kuva: Voima Graphics Oy).

Leikkaus E-E' 1:300

Leikkaus F-F' 1:300

Franzéninaukion ideasuunnitelma

Aukion läpäisevän Fleminginkadun ajorata rajataan tiukemmin ja Agricolankujalle johtava ajoyhteys poistetaan. Aukiolle ei osoiteta pysäköintiä. Tilaa vapautuu kävelylle, istutuksille ja oleskeluun. Aukion keskellä on paikka kioskille, jota ympärillä voi nauttia auringonpisteestä aamusta iltaan. Olemassa olevat nuoret lehmukset muotoonleikataan, jolloin Torkkelinmäen puoleinen aukion symmetrinen pääterakennus pääsee oikeuksiinsa. Kukkivat pensaat, perennat ja kausi-istutukset tuovat yhtenäisesti kivetylle aukiolle väriä ja vaihtelua.

1:300

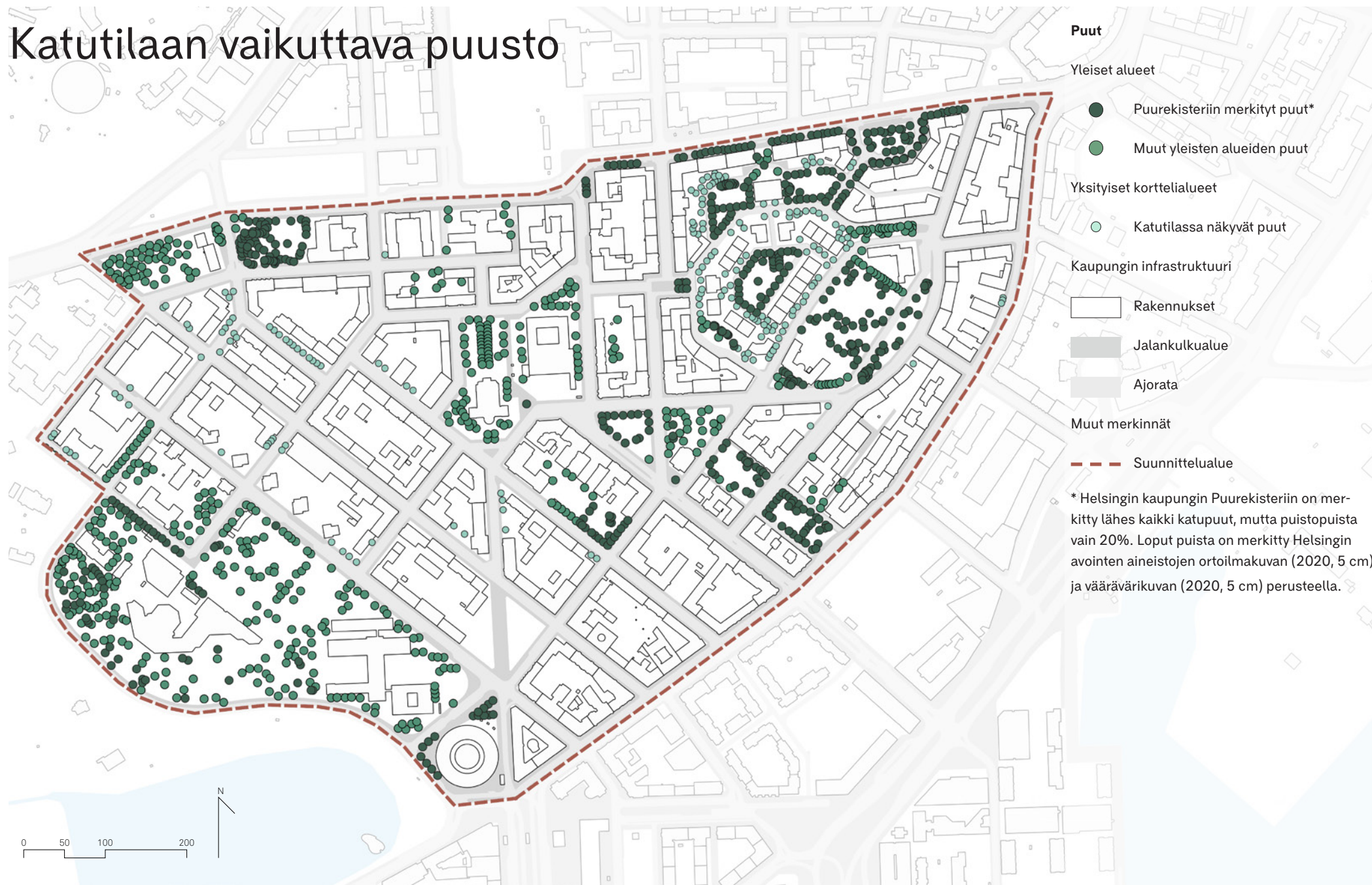
1. kioski + terassipöydät
2. aukion reunat: luonnonkivilaatta
3. kävelyalueet: esim. luonnonkivilaatta/asfaltti

4. ajorata: noppakiveys ja nupukiviraidat
5. iso yksittäispuu (esim. hevoskastanja, punatammi)

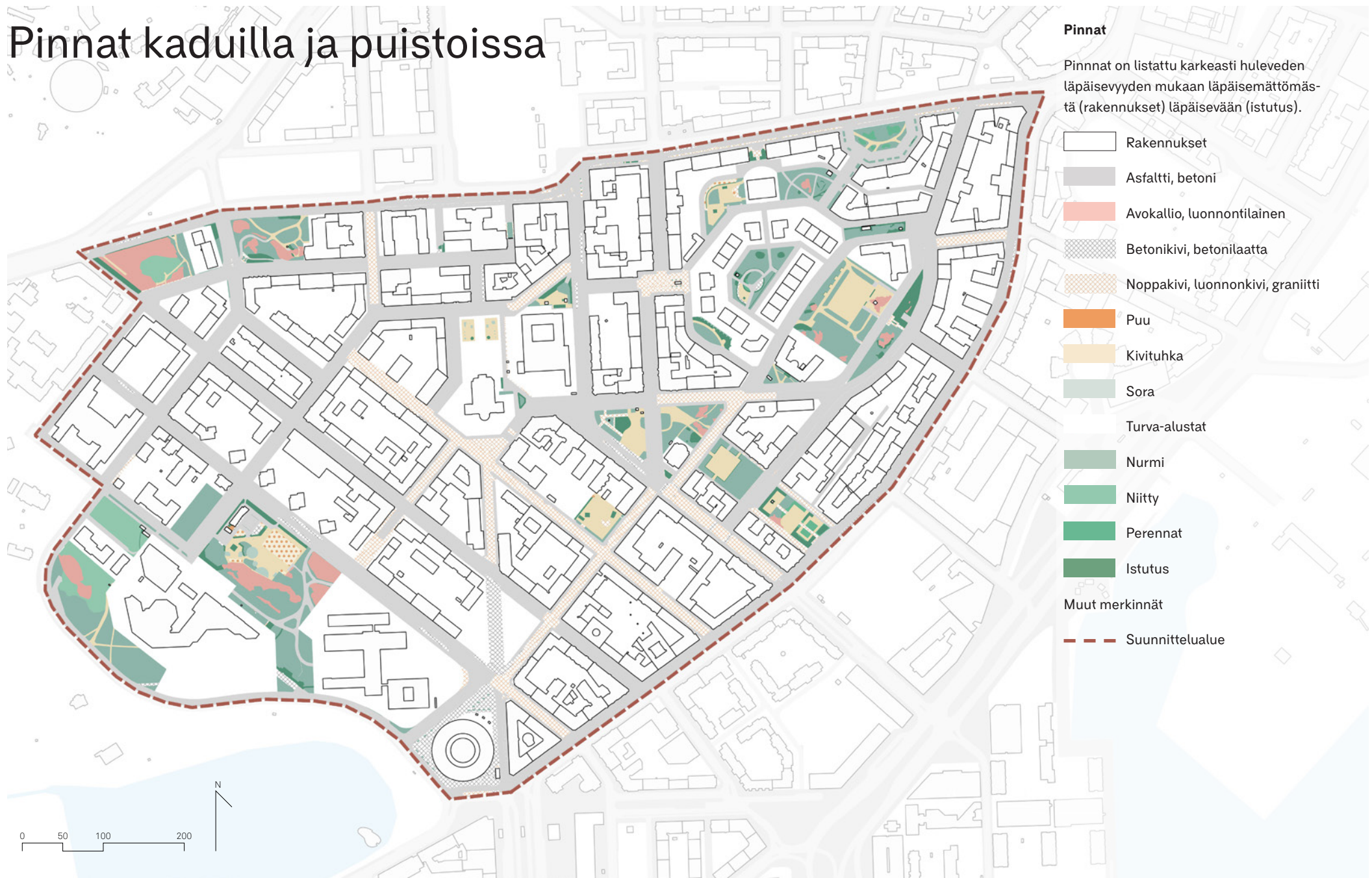
6. leikatut lehmukset
7. kausi-istutus tai kukkivat pensaat/perennat
8. matala pensas/perennaisutus

Tausta-aineisto

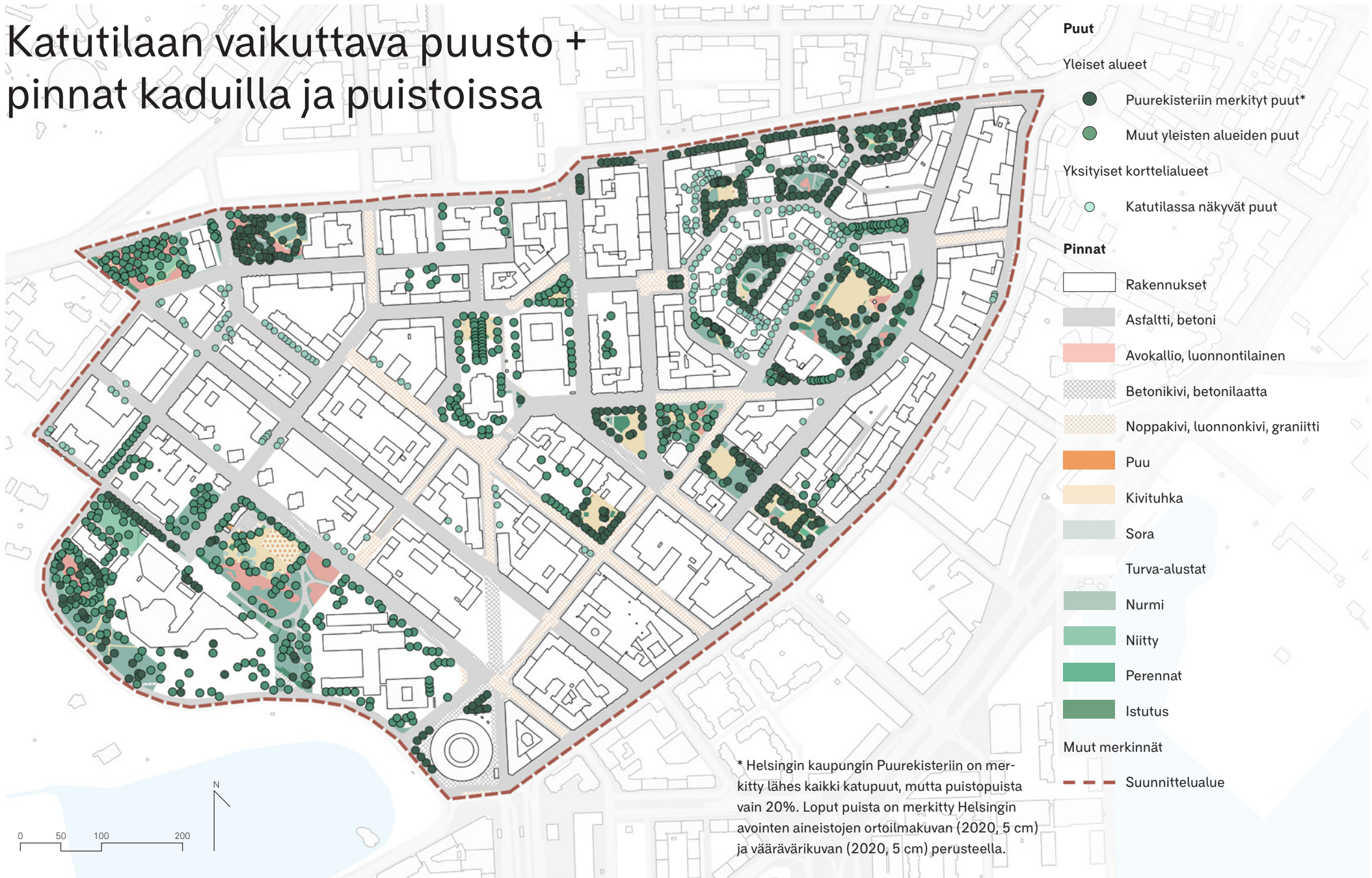
Katutilaan vaikuttava puusto

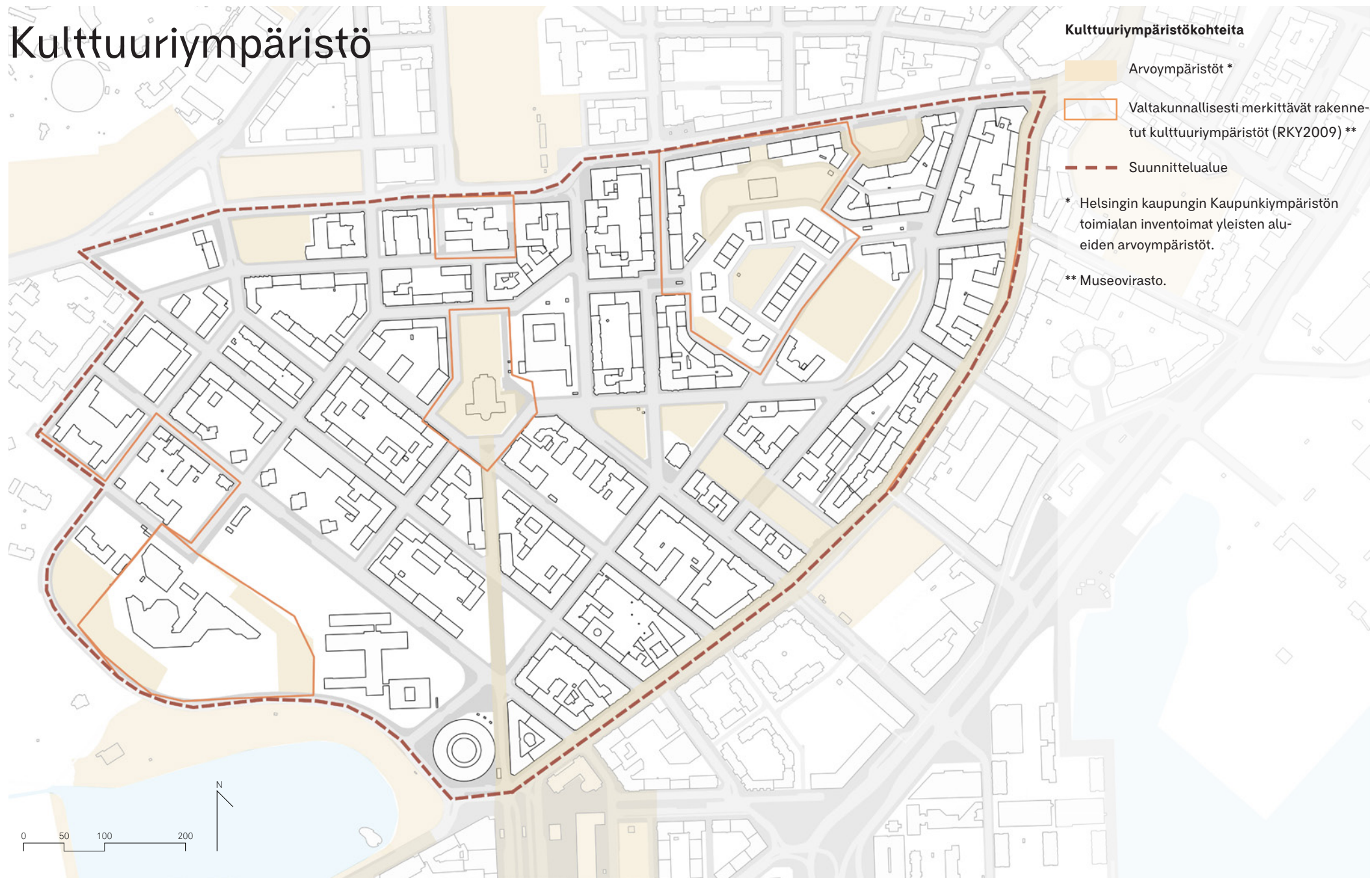
Pinnat kaduilla ja puistoissa

Katutilaan vaikuttava puusto + pinnat kaduilla ja puistoissa

Kulttuuriympäristö

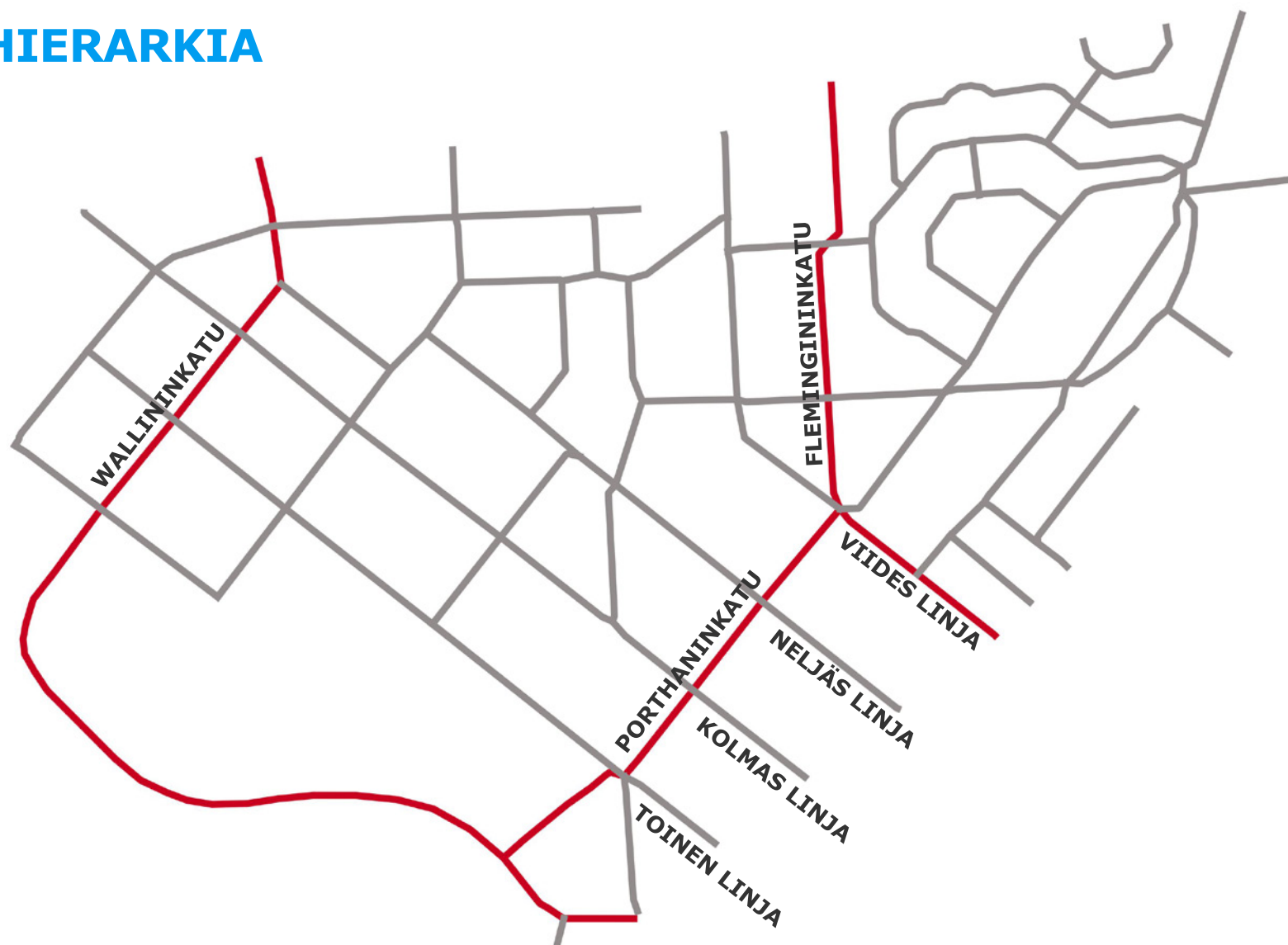

KATUVERKON HIERARKIA

KOKOOJAKATU

TONTTIKATU

RAMBOLL

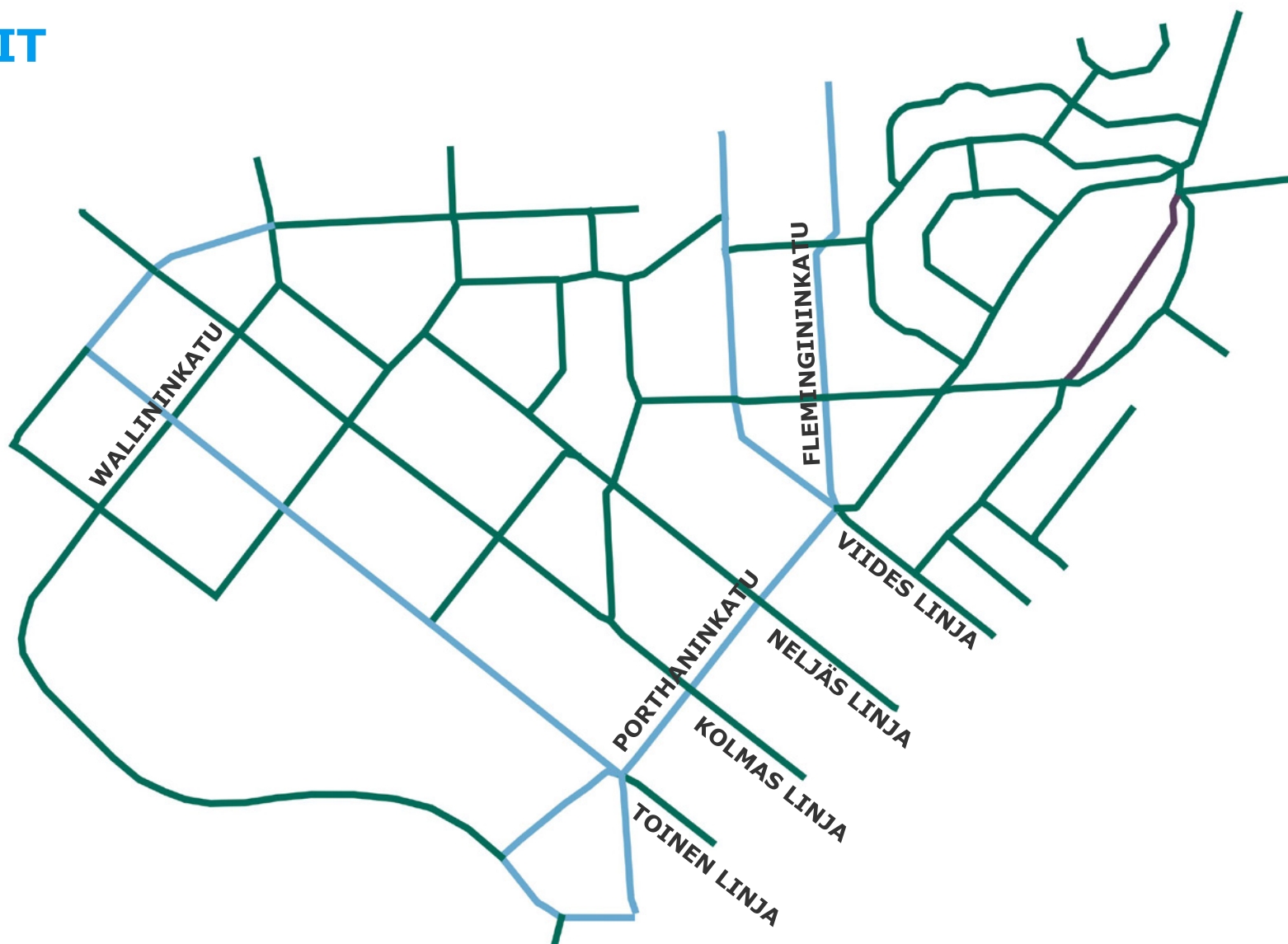
LIIKENNETYYPIT

TONTILLE AJO, PYSÄKÖINTI

JOUKKOLIIKENNE

PYSÄKÖINTI

RAMBOLL

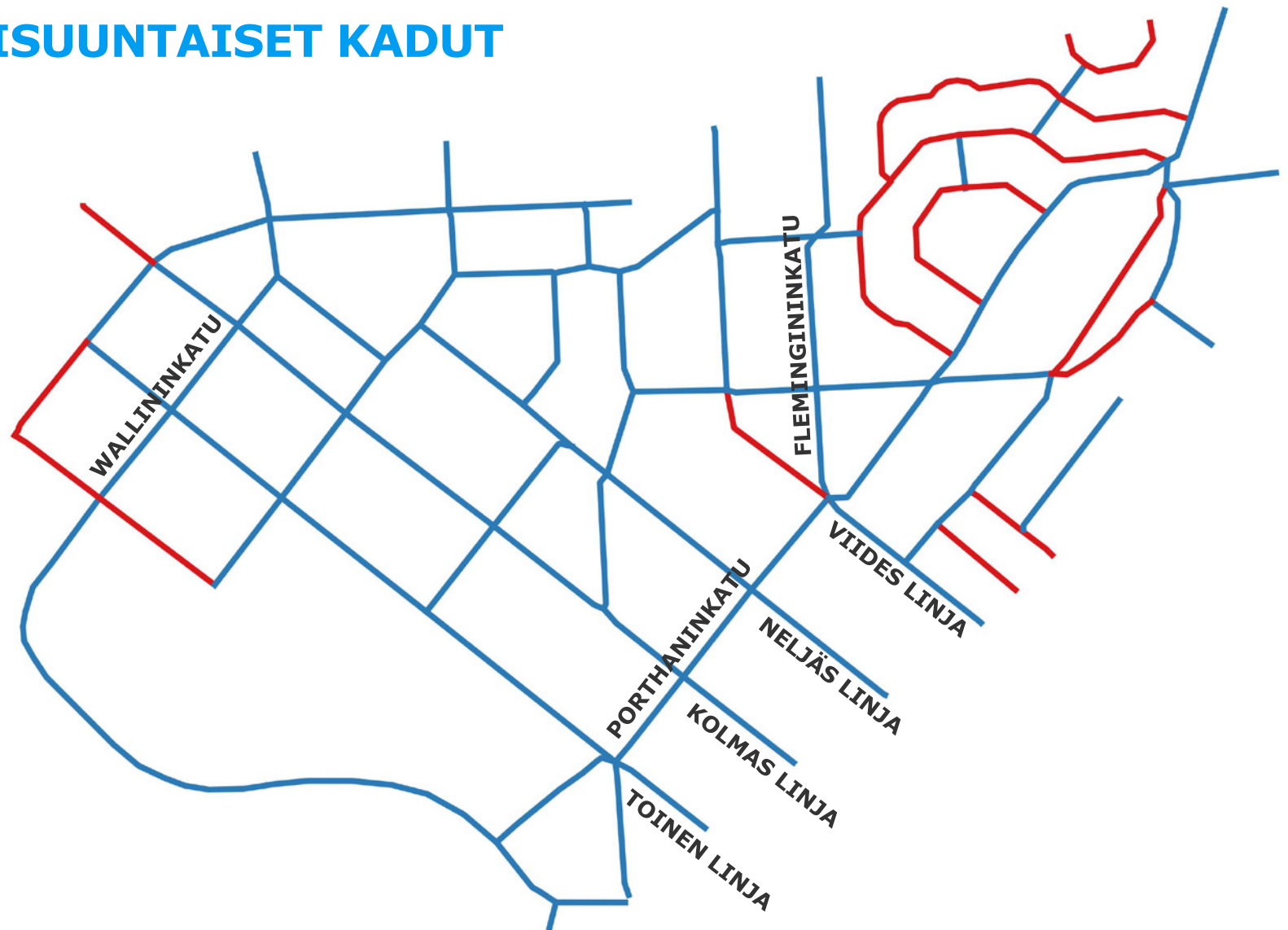

YKSI- JA KAKSISUUNTAISET KADUT

2-SUUNTAINEN

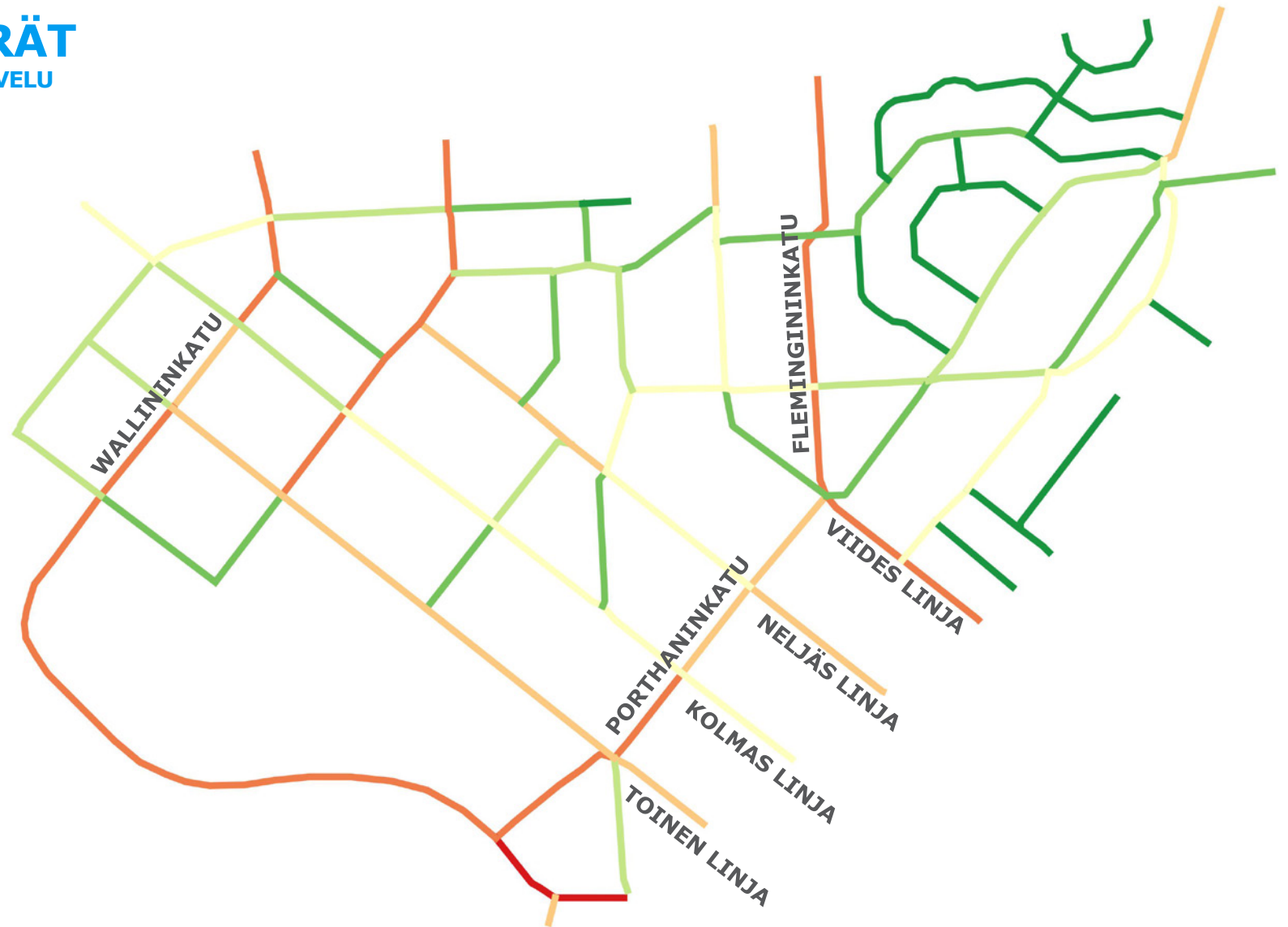
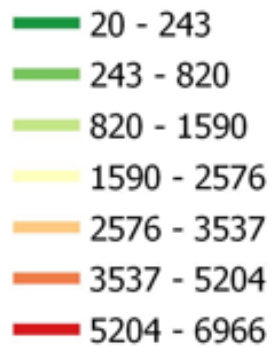
1-SUUNTAINEN

RAMBOLL

LIIKENNEMÄÄRÄT

LÄHDE: HELSINGIN KARTTAPAVELU

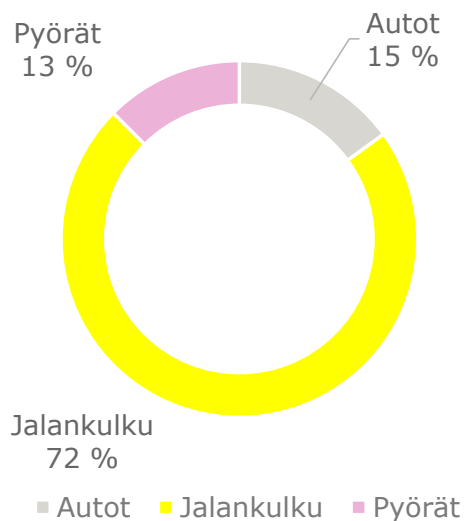

RAMBOLL

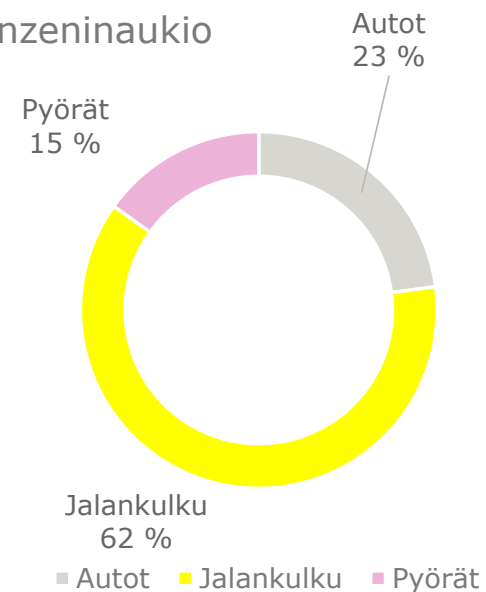
KULKUMUOTO- OSUUKSIA RISTEYKSISSÄ

15 MIN LASKENTOJA KLO 18-20 VÄLILLÄ
KESÄKUUSSA 2021

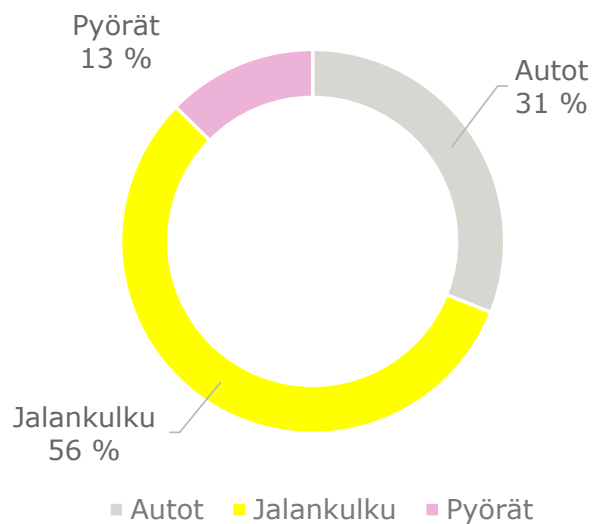
Toinen linja X Suonionkatu

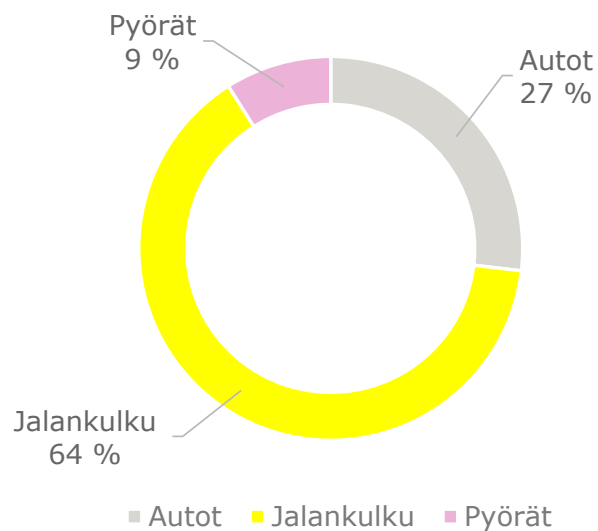
Franzeninaukio

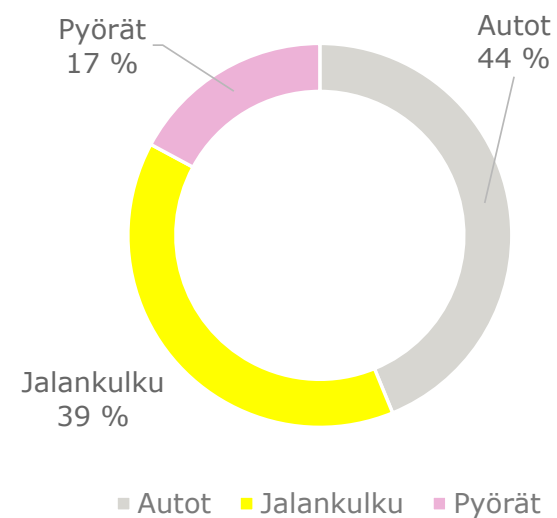
Agricolankatu X Kaarlenkatu

Kolmas linja X Siltasaarenkatu

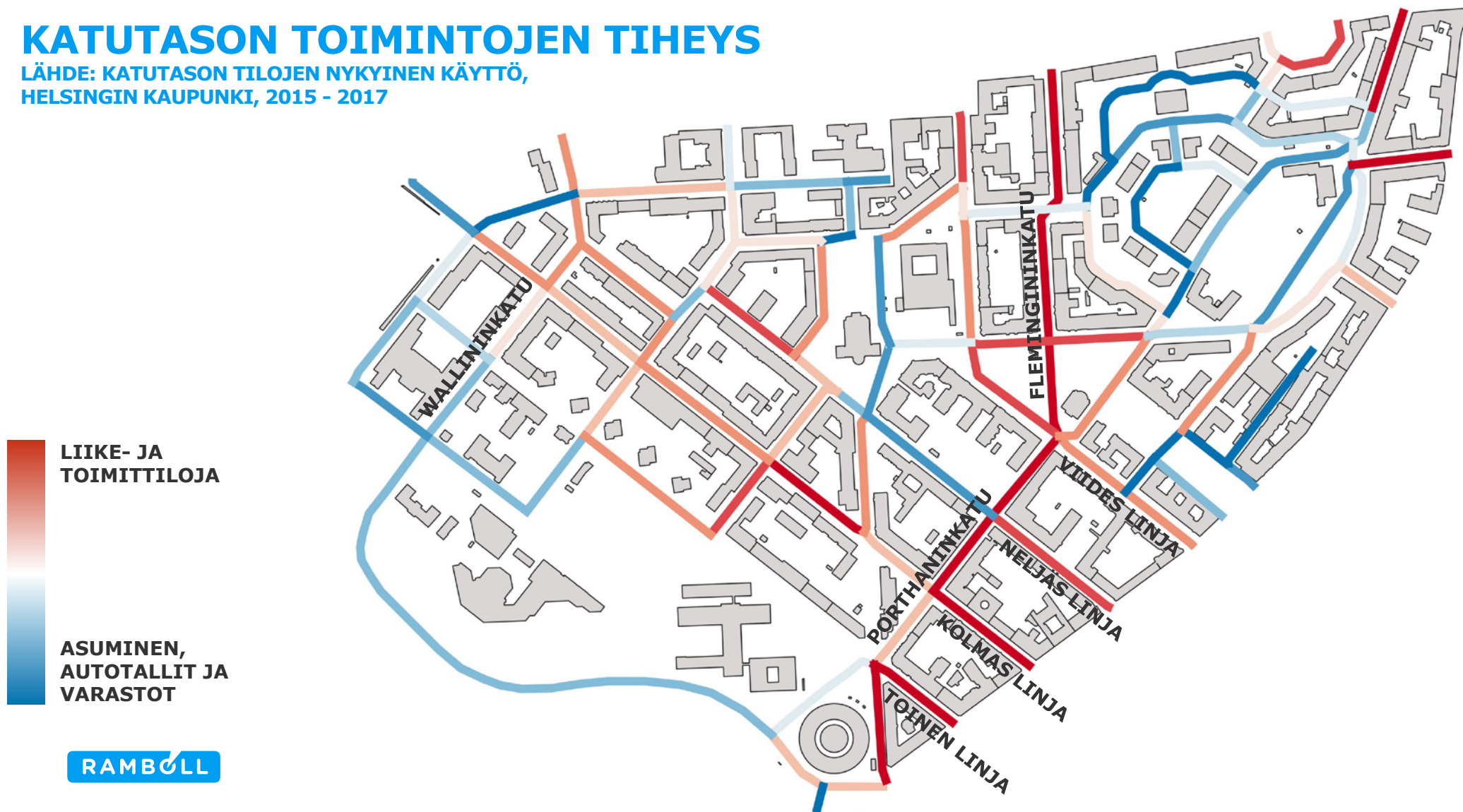

Wallininkatu X Alppikatu

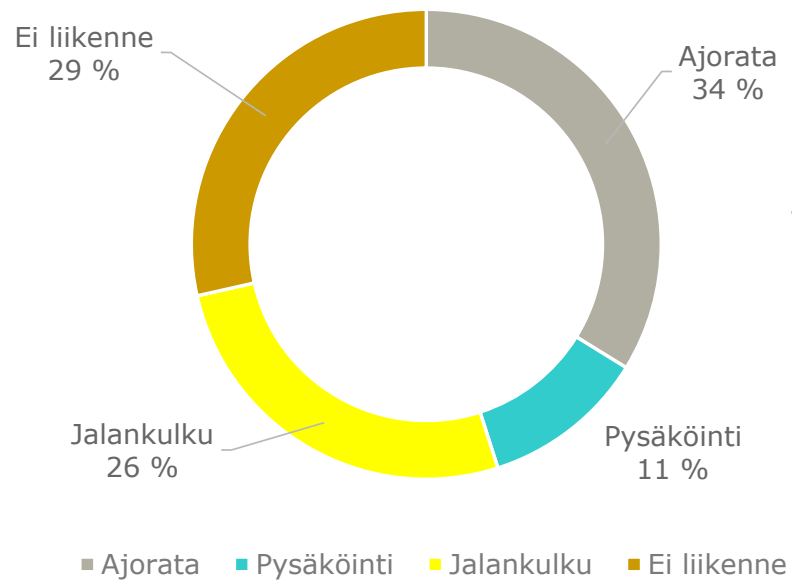
KATUTASON TOIMINTOJEN TIHEYS

LÄHDE: KATUTASON TILOJEN NYKYINEN KÄYTTÖ,
HELSINGIN KAUPUNKI, 2015 - 2017

YLEISTEN ALUEIDEN PINTA-ALAT

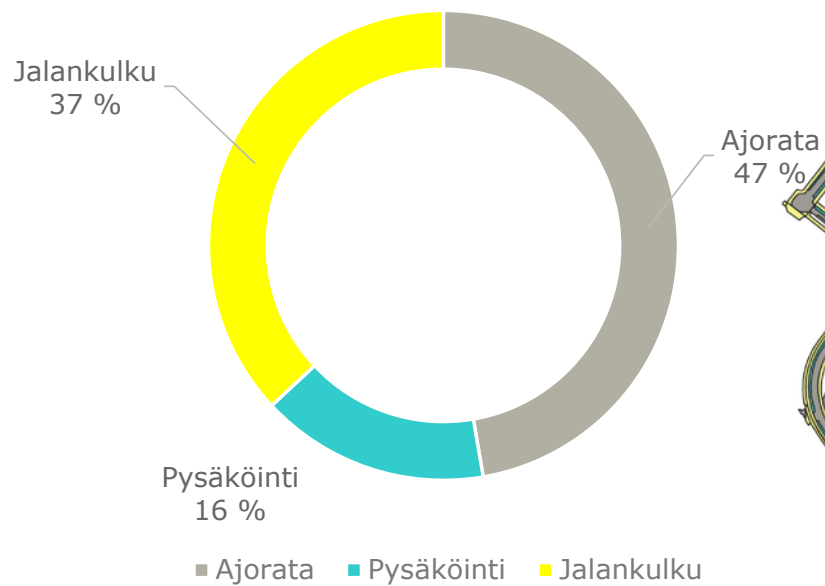
LÄHDE: HELSINGIN KARTTAPAVELU

RAMBOLL

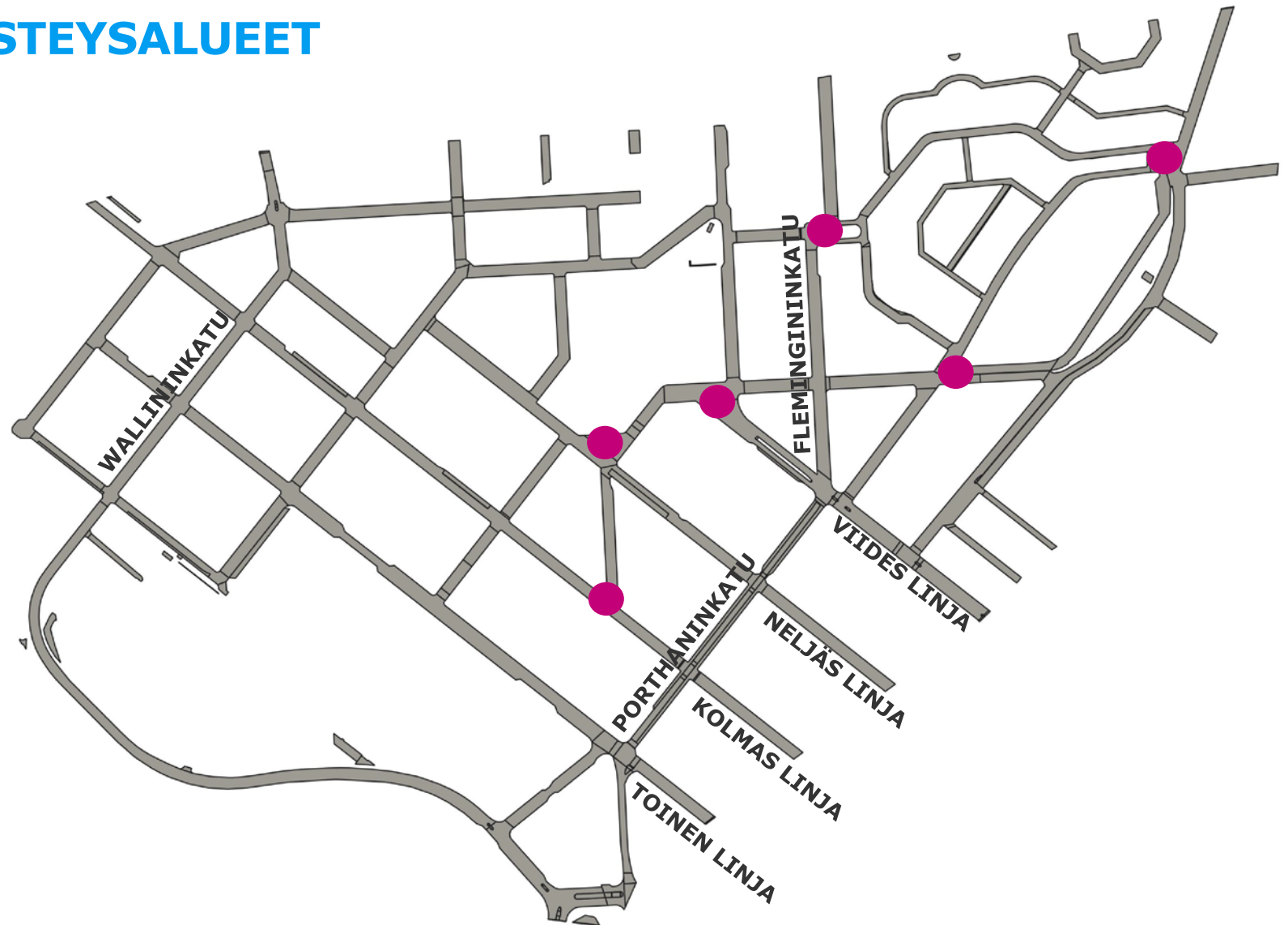
KATUALUEIDEN PINTA-ALAT

LÄHDE: HELSINGIN KARTTAPAVELU

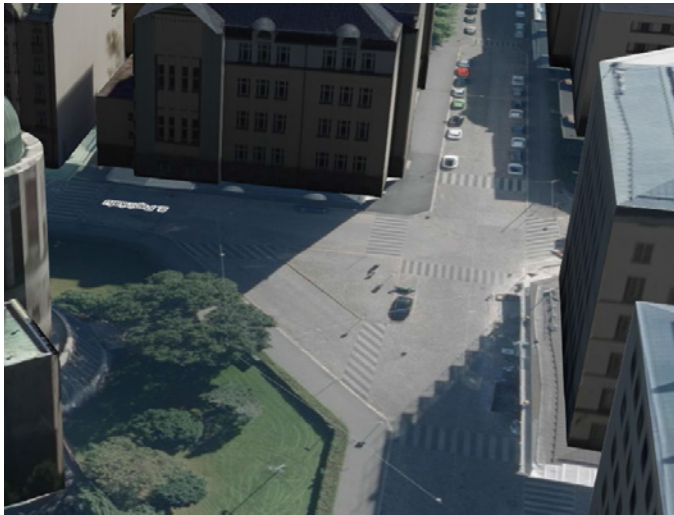

RAMBOLL

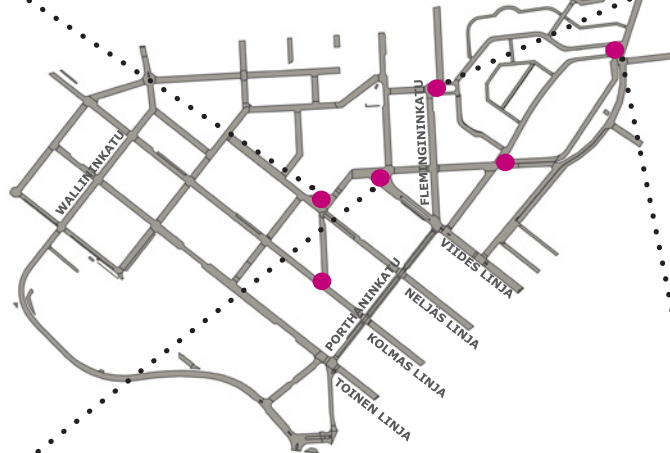
YLISUURET RISTEYSAalueET

Kallion kirkon edusta

Kallion kirkon edusta

Kallion kirkon edusta

Kallion kirkon edusta

Kuvat: [Google Maps \(google.fi/maps\)](https://www.google.fi/maps)

AJORATOJEN LEVEYDET

LÄHDE: HELSINGIN KARTTAPAVELU

4,0...6,5 m

7,0...9,0 m

10,5...11,0 m

12,0 m

14,0...17,0 m

RAMBOLL

